

Література:

1. Юрій С.І. Передмова: Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. С. 5 – 11.
2. Юрій С.І., Дем'янишин В.Г., Буздуган Я.М. Антологія бюджетного механізму: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2001. 250 с.
3. Фінанси: підручник; за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. К.: Знання, 2008. 611 с.

Дем'янюк Антоніна Вікторівна

*Канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

НАПРЯМИ ПОШИРЕННЯ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ В БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Розвиток демократичних засад державотворення та поглиблення процесу децентралізації щодо прийняття рішень на місцевому рівні сприяють ефективному функціонуванню громад, посиленню взаємодії населення та місцевої влади в контексті забезпечення сталого розвитку територій. Важливе місце у здійсненні управління на місцевому рівні належить громадам та з розвитком процесів демократизації зростаюча роль у прийнятті рішень розвитку територій відводиться також організаціям громадянського суспільства. З метою забезпечення конструктивної співпраці щодо вирішення питань соціально-економічного розвитку територій доцільно виокремити наступні ланки взаємодії на місцевому рівні [5, с. 9]:

- громадяни, що є представниками певної громади;
- організації громадянського суспільства, які покликані представляти та захищати групові інтереси громадян;
- органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи, що представляють інтереси територіальних громад і наділені певними повноваженнями по забезпеченню відповідних інтересів;
- місцеві органи виконавчої влади, які покликані забезпечувати баланс місцевих і національних інтересів.

Важливо зазначити, що органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади згідно вітчизняного законодавства зобов'язані взаємодіяти не лише між собою, але й з громадою та організаціями громадського суспільства. Така взаємодія передбачає такі рівні громадської участі, як інформування, консультації, діалог та партнерство [5, с. 10 – 11].

Реформа децентралізації та її поширення на здійснення бюджетного процесу на місцевому рівні сприяє активізації громадськості щодо участі у прийнятті бюджетних рішень з метою забезпечення прозорості та сталого розвитку територій. До інструментів прямої демократії, які передбачені вітчизняним законодавством в якості форм громадської участі у бюджетному процесі, можна віднести наступні [2, с. 17]:

- загальні збори громадян, які можуть висувати рекомендації для місцевих органів щодо вирішення певних питань в межах їхньої компетенції;
- місцеві ініціативи – право членів громади ініціювати закриті та відкриті обговорення будь-якого питання в межах компетенції місцевих органів на засіданнях місцевої Ради;
- доручення виборців представникам Ради направляти делегатів на обов'язкові зустрічі виборців та вибраних ними депутатів;
- громадські слухання, які можуть проводитися з бюджетних питань, що належать до місцевої юрисдикції;
- дорадчий комітет, що виконує консультативну роль при місцевих органах виконавчої влади та зазвичай керується регламентом місцевої Ради;
- громадська комісія, яка створюється на більш короткий проміжок часу, ніж дорадчий комітет, як правило, для надання місцевим Радам допомоги при розгляді певних питань.

В сучасних умовах трансформаційних перетворень відбувається посилення ролі громадськості у бюджетному процесі шляхом інституційного оформлення цього процесу з використанням уже накопиченого багаторічного досвіду залучення громадськості до прийняття рішень у сфері бюджету. Участь громадян у бюджетному процесі значною мірою залежить від здатності громадянського суспільства на місцевому рівні долучатися до процесів управління бюджетом, а також від бажання місцевих управлінців сприяти участі громадськості до бюджетного процесу та їх здатності керувати цим процесом. Необхідною умовою ефективного бюджетного процесу на

місцевому рівні є вироблення дієвого управлінського механізму громадського контролю для найповнішої мобілізації і раціонального використання бюджетних ресурсів. Елементами такого механізму запропоновано вважати суб'єкти контролю в усіх організаційно-функціональних формах, нормативно-правове забезпечення та методи контрольної діяльності [1].

Новітні процеси децентралізації прийняття бюджетних рішень обумовлюють необхідність визначення проблем поширення залучення громадськості до бюджетного процесу на місцевому рівні та визначення напрямів їх вирішення. До найважливіших таких проблем доцільно віднести наступні [4]:

- невпевненість громадськості у власних силах як суб'єкта співпраці з органами місцевого самоврядування;
- недооцінка з боку населення громадських об'єднань як платформи для ефективної взаємодії з органами місцевого самоврядування;
- часте ігнорування думки громадськості при прийнятті рішень представниками органів місцевого самоврядування;
- неналежна якість інформування населення про діяльність органів місцевого самоврядування та про те, на що витрачені гроші платників податків;
- пасивність громадян в пошуку інформації про діяльність органів місцевого самоврядування, що призводить до неповного і некоректного розуміння ними стану справ у місцевій політиці;
- недостатньо ефективне використання органами місцевого самоврядування інструментів і методів співпраці з територіальною громадою.

З метою вирішення вищезазначених проблем та активізації участі громадськості у бюджетному процесі важливо законодавчо врегулювати питання термінів та характеру оприлюднення інформації шляхом прийняття змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»; з метою посилення взаємодії громадськості та місцевої влади необхідно запроваджувати проведення тренінгів для громадськості та органів місцевого самоврядування щодо поширення знань про форми та методи залучення громадян до процесу прийняття бюджетних рішень, навчання ефективним методикам проведення громадського контролю тощо [4].

Інноваційним напрямом поширення участі громадськості у бюджетному процесі є використання потенціалу е-демократії (електронної демократії) в забезпеченні функціонування місцевого бюджету, що сприятиме здійсненню більш ефективного місцевого управління, прозорому і підзвітному громадськості. Сьогодні в Україні реалізовані такі елементи е-демократії у сфері бюджетного процесу, як електронне бюджетне законодавство; електронні портали «Прозорий бюджет», «Відкритий бюджет», Єдиний веб-портал використання публічних коштів; веб-сайти органів влади різних рівнів; он-лайн ініціативи громадських організацій тощо. Перспективним напрямом прийняття рішень у сфері бюджету із залученням громадськості також є проведення електронних громадських слухань, включаючи голосування та сповіщення про ухвалення рішень [3].

Результативність поширення участі громадськості в бюджетному процесі на місцевому рівні безпосередньо залежить від нормативно-правового забезпечення цього процесу щодо визначення форм, методів й інструментів участі громадськості та взаємодії з місцевою владою. Підвищення рівня громадської активності у сфері прийняття бюджетних рішень сприятимуть прозорому та ефективному функціонуванню місцевих бюджетів з метою забезпечення сталого розвитку територій. Застосування інноваційних інструментів участі громадськості в бюджетному процесі на місцевому рівні з використанням потенціалу е-демократії забезпечить вирішення питань управління коштами місцевих бюджетів на засадах консолідації зусиль місцевої влади та громадськості.

Література:

1. Аналітичний документ «Механізми участі громадськості в управлінні місцевими фінансами». URL: www.frgn.mk.ua/wp-content/.../12/analitik%20budget%2017.docx.
2. Аналітичний звіт «Участь громадськості у формуванні бюджетів в Україні: поточна практика та рекомендації щодо її розширення». URL: siteresources.worldbank.org/INTPSIA/.../SouheilHAbboud.pdf.
3. Кравченко Т. А. Інноваційні інструменти реалізації громадянами права на участь у місцевому самоврядуванні. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2015. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2015_2_22.
4. Напрями активізації участі громадськості у місцевому самоврядуванні в містах України. URL: www.niss.gov.ua/articles/1809/.

5. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні: посіб. К.: Ленвіт, 2012 . 64 с.

Каленюк Ігор Володимирович

Студент факультету фінансів

Тернопільського національного економічного університету

Квасниця Оксана Василівна

Канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія

Тернопільського національного економічного університету

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

В основу побудови вітчизняної соціальної політики має бути покладена концепція соціогуманітарної держави в основі якої закладено формування умов для гармонійного усебічного розвитку людини. Практичне втілення якої полягатиме у перегляді соціальних зобов'язань держави та приведенні їх відповідно до економічних можливостей держави. Соціальна політика передбачає забезпечення соціальної безпеки, регулювання соціальних процесів, реалізацію інтересів споживачів, створення умов для сталого людського розвитку, і займає суттєве місце в механізмі забезпечення потреб людини.

Досягнення стратегічних і тактичних пріоритетів соціальної політики не можливе без розбудови відповідного механізму її реалізації у розрізі трьох складових: нормативно-правової, організаційної та фінансової підсистем. Нормативно-правова складова механізму реалізації соціальної політики має передбачати розробку і затвердження комплексу законодавчих актів, що формують юридичне підґрунтя для прийняття практичних рішень, а саме: визначають коло осіб, на яких поширюються заходи соціального захисту та принципи його надання; закріплюють види та форми матеріальної, фінансової та інших видів допомоги, які надаються в рамках реалізації соціальної політики та ін. Організаційна складова механізму реалізації соціальної політики має передбачати формування системи його організаційного забезпечення, а саме: мережі органів загальної та спеціальної компетенції у соціальній сфері, розподіл повноважень і відповідальності між соціальними органами на різних рівнях адміністративно-територіального устрою та ін.